

Posudek bakalářské práce

POLINY TARASOVÉ

„VIRTÙ“ A „FORTUNA“ V ITALSKÉ LITERATUŘE 16. STOLETÍ,

Ústav románských studií FFUK

Polina Tarasová věnovala pozornost třem textům italského cinquecenta, Machiavelliho traktátu *Il principe*, Castiglionovým dialogům *Il cortegiano* a autobiografii Benvenuto Celliniho. Všechny tři texty leccos spojuje: především modelují obraz silného individua a jsou v tomto ohledu projekcí renesančního antropocentrismu. Zároveň je také leccos odlišuje: především fakt, že typologie silného jedince je tu jednou abstraktním schématem (Machiavelli, Castiglione) a podruhé konkrétním autoportrétem (Cellini), jednou velmi realistickou vizí (Machiavelli, Cellini) a podruhé ideálním projektem (Castiglione). Autorka se rozhodla nahlédnout tyto shody a rozdíly pod jednotným zorným úhlem toho, jak jsou v těchto textech traktovány dva centrální pojmy renesanční kultury „virtù“ a „fortuna“.

Práce je pečlivě – a v případě analytických kapitol s význačným smyslem pro symetrii – rozvržena. Autorka úvodem načrtává historické pozadí jak životů, tak děl jednotlivých autorů. U každého z nich pak znovu začíná historickým rámcem – tj. připomíná události, s nimiž byly jejich životy konfrontovány – , zvláštní oddíly pak věnuje jejich osobním příběhům a jejich bibliografii, načež nad konkrétními excerpty uvažuje o tom, jak jsou v jejich textech obě zmíněné kategorie – „virtù“ a „fortuna“ – definovány.

Konkrétně k práci:

Rozhodně je třeba pochválit fakt, že autorka se velmi důvěrně obeznámila s politickými dějinami Itálie příslušného období. První polovina cinquecenta je mimořádně dramatická a složitá doba a podat její stručný obraz není snadné. Přehled, který autorka načrtla v první kapitole, je nicméně skutečně zdařilý.

Poněkud spornější je rozhodnutí oddělit v monografických kapitolách výklad historického pozadí a konkrétních životních peripetií jednotlivých autorů. Dobře to funguje u Machiavelliho, jehož život je pevně svázán se specifickou politickou historií Florencie, méně to funguje v případě Castiglionově a Celliniho, jejichž životy nejsou vázány na jediný region. Škoda, že když už autorka věnovala tolik pozornosti politickým dějinám Itálie, nepokusila se zamyslet také nad tím, jak právě tyto skutečnosti determinují u vybraných autorů zvolenou problematiku (u Machiavelliho je to přitom mimořádně významné).

Lze zcela souhlasit s tvrzením, že sémantika termínu virtus byla jiná v antice, jiná v křesťanském středověku a jiná v renesančním kontextu (ovšem s tím dodatkem, že antické významy přežívaly nejen v renesanci, ale i ve středověku). Machiavelliho Vladař je pak ukázkou, jak doširoka se tu sémantické pole ukryté pod jedním jediným termínem rozevřelo. Autorka to velmi nápaditě dokumentuje synonymikou, k níž byli nuceni sahat čeští překladatelé. Pokládám tuto část za dobře zpracovanou, i když musím připomenout, že širší – více kontextuální – analýzy užití tohoto termínu by odhalily ještě další významové potenciality: energie, kalkul, charisma... Snad mohlo být jednoznačněji řečeno, že „virtù“ je u Machiavelliho principiálně termín, jenž je vyvážen z etických souvislostí. To, co znamená u Machiavelliho „fortuna“, je popsáno a zdokumentováno dobře.

U Castigliona zajisté oba pojmy nejsou tak bohatě rozpracovány, v zásadě jsou redukovány na poměrně úzkou sémantickou škálu: virtù = vysoká morální či jiná, např. estetická či intelektuální kvalita, fortuna = převážně „aversa“, a nikoli „prospera“. Nerozumím, proč se na s. 31 tvrdí, že „virtù“ je ve Dvořanovi širší pojem než u Machiavelliho, zdá se mi, že analýzy dokládají pravý opak.

V případě Celliniho je pak nejzajímavější posun termínu „virtù“ směrem k významu talent nebo krása. To doložila autorka zcela zřetelně. Fortuna je pro Celliniho zcela osobní protivník.

Výborný je závěr, kde autorka skutečně zresumovala to, co zjistila ve svých analýzách a zač může osobně ručit. Zároveň tu zpřesnila své původní formulace (např. pokud jde Machiavelliho amoralismus).

Závěrem:

Práce Poliny Tarasové není úplně dokonalá. Materiál je velmi bohatý a jistě by bylo možno provést ještě jemnější a hlubší analýzy. Jsou tu také překlepy a drobná stylistická zaškobrtnutí. Zadání nicméně bylo splněno značně poctivě. Závěr pak přináší doklad, že autorka sice nakupila velké množství encyklopedické faktografie, ale přitom vskutku sledovala problém, analyticky jej uchopila a popsala.

To je také důvod, proč se kloním ke známce „výborně“.

Praha, 14. 5. 2017

doc. PhDr. Jiří Pelán, Ph.D.,
vedoucí práce